

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 6/02-68

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. júla 2002 zloženého z predsedníčky senátu Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Alexandra Bröstla a Jána Klučku vo veci porušenia základného práva J. B., bytom T., zastúpeného advokátom JUDr. V. B., K., podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaniach vedených pod sp. zn. 10 C 288/96 a 10 C 389/96 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 288/96 o neplatnosť výpovede z pracovného pomeru porušené bolo.

2. Základné právo J. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 389/96 o uspokojenie nárokov zo závislej činnosti p o r u š e n é b o l o .

3. Okresnému súdu Bratislava II p r i k a z u j e , aby v konaniach vedených pod sp. zn. 10 C 288/96 a 10 C 389/96 konal bez zbytočných priet'ahov.

4. J. B. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie vo výške 45 000,-- Sk (slovom: štyridsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava II p o v i n n ý mu vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 7. januára 2002 doručené podanie J. B. (ďalej len „sťažovateľ“), bytom T., označené ako „Ústavná sťažnosť“. Z jeho obsahu vyplynulo, že sťažovateľ ním namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) na konanie bez zbytočných priet'ahov, ku ktorému má dochádzať postupom Okresného súdu Bratislava II v dvoch konaniach, v ktorých je účastníkom. V prvom konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 288/96 sťažovateľ namietal neplatnosť výpovede zo strany svojho zamestnávateľa – Správy finančnej kontroly Bratislava (návrh podaný 6. augusta 1996 na Obvodnom súde Bratislava 2, teraz Okresný súd Bratislava II, pričom vec doteraz nie je skončená). V druhom konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 389/96 ide o uspokojenie nárokov sťažovateľa zo závislej činnosti (návrh podaný 18. novembra 1996 na Okresnom súde Bratislava II, vec takisto doteraz nie je skončená). Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na svojom neverejnom zasadnutí podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a 13. februára 2002 rozhodol o jej prijatí na ďalšie konanie. Uvedeného dňa ústavný súd na základe žiadosti sťažovateľa ustanovil mu za právneho zástupcu na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom advokáta JUDr. V. B., K. V súlade s § 29 ods. 5 zákona o ústavnom súde ústavný súd zaslal 18. februára 2002 Okresnému súdu Bratislava II sťažnosť sťažovateľa s výzvou na vyjadrenie. V určenej lehote Okresný súd Bratislava II svoje vyjadrenie ústavnému súdu nezaslal a ani na jeho výzvu inak nereagoval. Keďže obaja účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho

pojednávania, ústavný súd o sťažnosti sťažovateľa namietajúcej porušenie jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v označených súdnych konaniach pred Okresným súdom Bratislava II konal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania.

Keďže sťažovateľ vo svojej sťažnosti požadoval aj priznanie primeraného finančného zadost'učinenia, ústavný súd sa 24. mája 2002 obrátil na jeho právneho zástupcu so žiadosťou, aby podľa § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde uviedol rozsah požadovaného primeraného finančného zadost'učinenia, ako aj dôvody, z ktorých sa ho domáha. Právny zástupca sťažovateľa vo svojej odpovedi na túto žiadosť 14. júna 2002 uviedol: „Navrhujem, aby môjmu klientovi bolo priznané finančné zadost'učinenie za spôsobenú nemajetkovú ujmu spolu 60.000,- Sk.

Návrh odôvodňujem tým, že ide o dve veci, v ktorých došlo k priet'ahom v konaní (v oboch sa konanie začalo v r. 1996). Vo veciach ide o spory, dotýkajúce sa osoby môjho klienta. Dlhým konaním pretrvával stav právnej neistoty u môjho klienta. Vzhľadom na jeho vek a osobné pomery pociťoval nečinnosť súdov ako psychickú ujmu, čo vyplýva aj z jeho podaní.“

I.

Priet'ahy v súdnom konaní sp. zn. 10 C 288/96

Z vyžiadaného súdneho spisu vo veci sp. zn. 10 C 288/96 ústavný súd zistil, že Okresný súd Bratislava II sa ňou zaoberal od 6. augusta 1996 [keď sťažovateľ podal na bývalý Obvodný súd Bratislava 2 (teraz Okresný súd Bratislava II) návrh na začatie konania o neplatnosť výpovede z pracovného pomeru voči Správe finančnej kontroly Bratislava] do 25. novembra 1999 (keď vyniesol rozsudok, ktorým tento návrh sťažovateľa zamietol). Na základe jeho odvolania z 20. decembra 1999 vo veci konal Krajský súd v Bratislave, ktorý svojím uznesením z 29. septembra 2000 (sp. zn. 13 Co 171/2000) rozhodol tak, že napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Vec sťažovateľa sa opätovne vrátila na Okresný súd Bratislava II, ktorý od decembra 2000 nariadil dve pojednávania vo veci (11. decembra 2001 a 5. marca 2002).

V prípadoch sťažností namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v súdnych konaniach ústavný súd zohľadňuje svoju stabilnú judikatúru, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ (II. ÚS 61/98), pričom „tento účel možno dosiahnuť len právoplatným súdnym rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (II. ÚS 26/95). K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až „právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (I. ÚS 10/98). Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu účastníka súdneho konania považovať také, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci. Postup súdu, ktorý vylučuje, aby prejednanú vec bolo možné ukončiť právoplatným rozhodnutím, však nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka konania, v dôsledku čoho dobu takéhoto jeho konania treba posudzovať ako zbytočné prietahy v konaní. Z uvedeného ústavný súd vychádzal pri zisťovaní zbytočných prietáhov v konaní Okresného súdu Bratislava II sp. zn. 10 C 288/96, pretože z vyžiadaného súdneho spisu zistil, že po odvolaní sťažovateľa proti jeho rozsudku z 29. novembra 1999 Krajský súd Bratislava napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení svojho uznesenia uviedol, že na dvoch pojednávaniach prvostupňový súd nekonal „v predpísanom obsadení ako senát zložený zo sudcu a dvoch prísediach“, pretože „vo veci konal a dokazovanie vykonával samosudca, ako by neišlo o vec uvedenú v § 36a ods. 1 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku. Tým došlo k procesnej vade, na existencii ktorej nič nemení skutočnosť, že na pojednávaní 25. novembra 1999, na ktorom bol vyhlásený rozsudok, súd prvého stupňa konal a rozhodoval ako senát. Rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne. Preto odvolací súd zrušil napadnutý rozsudok prvého stupňa podľa § 221 ods. 1 písm. b) O. s. p. a podľa ods. 2 tohto zákonného ustanovenia vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie“.

Z uvedeného ústavný súd zistil, že výsledkom konania (postupu) prvostupňového Okresného súdu Bratislava II sp. zn. 10 C 288/96 bolo také jeho rozhodnutie, ktoré po odvolacom konaní nemohlo nadobudnúť právoplatnosť (a tým odstrániť právnu neistotu sťažovateľa), pretože súdne konanie mu predchádzajúce bolo poznačené takou procesnou vadou (nesprávne obsadenie súdu), ktorá nadobudnutie právoplatnosti jeho rozhodnutia

vylučovala. Z tohto dôvodu aj Krajský súd Bratislava ako súd odvolací toto jeho rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Keďže konanie poznačené takouto procesnou vadou nemohlo vyústiť do rozhodnutia spôsobilého nadobudnúť právoplatnosť (a tým odstrániť stav právnej neistoty sťažovateľa), bolo potrebné dobu konania pred Okresným súdom Bratislava II od 6. augusta 1996 do 25. novembra 1999 posúdiť ako zbytočné prietahy v súdnom konaní sp. zn. 10 C 288/96 porušujúce právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Aj po vrátení veci na Okresný súd Bratislava II ústavný súd zistil ďalší zbytočný prietah v konaní v období od 6. marca 2001 (Krajský súd Bratislava uznesením sp. zn. 12 Nc 6/2001 z 21. februára 2001 rozhodol, že pojednávajúca sudkyňa Okresného súdu Bratislava II JUDr. D. B. nie je vylúčená z pojednávania a rozhodovania vo veci sp. zn. 10 C 288/96) až do 11. decembra 2001, keď bolo vytýčené nové pojednávanie v „obnovenom konaní“ sťažovateľa vo veci. V tomto období Okresný súd Bratislava II nekonal vôbec, hoci mu v tom nebránila žiadna zákonná prekážka. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd rozhodol, že postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní sp. zn. 10 C 288/96 (a z uvedených dôvodov) došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Keďže (a vzhľadom na uvedené) mal ústavný súd za preukázané, že zbytočné prietahy v konaní sp. zn. 10 C 288/96 vznikli označeným postupom Okresného súdu Bratislava II, bolo už bez právneho významu bližšie sa zaoberať (a vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu) právnou a faktickou zložitou veci, ako aj správaním účastníka konania ako ďalšími faktormi, ktoré ústavný súd berie do úvahy pri rozhodovaní o zbytočných prietahoch v súdnom konaní.

II.

Prietahy v súdnom konaní sp. zn. 10 C 389/96

Označené súdne konanie začalo pred Okresným súdom Bratislava II (pôvodne Obvodný súd Bratislava 2) 18. novembra 1996 podaním návrhu sťažovateľa na uspokojenie jeho nárokov zo závislej činnosti Správou finančnej kontroly Bratislava v celkovej výške

56 247 Sk (do 30. apríla 2002 nebolo stále skončené). Vo veci bolo od novembra 1996 nariadených celkom 12 pojednávanií (posledné sa uskutočnilo 13. apríla 2001) a počas tejto doby vo veci konali traja rôzni sudcovia Okresného súdu Bratislava II.

V súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98) ústavný súd pri posudzovaní prietáhov v tomto súdnom konaní zohľadnil tri základné kritériá podstatné pre rozhodovanie o porušení základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a to zložitost' prerokovávanej veci z hľadiska právneho a faktického (1), správanie sťažovateľa (2) a napokon postup samotného súdneho orgánu (3).

Ústavný súd súčasne zobral do úvahy, že k zbytočným prietáhom v súdnom konaní dochádza nielen samotnou nečinnosťou súdu bez existencie zákonných prekážok jeho ďalšieho postupu (napríklad nenariadovaním pojednávanií), ale „aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania“ (I. ÚS 88/99), v dôsledku čoho „základnému právu na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nezodpovedá akýkoľvek (hoci aktívny) postup súdu, ale len ten, do ktorého sa premieta procesná zásada hospodárnosti súdneho konania, rešpektovanie ktorej je nevyhnutným predpokladom rýchleho a účinného poskytnutia právnej ochrany (II. ÚS 67/01). Z uvedených hľadísk preskúmal ústavný súd doterajšie konanie pred Okresným súdom Bratislava II vo veci sp. zn. 10 C 389/96 a v okolnostiach jednotlivých kritérií dospel k nasledovným záverom:

1. Pokiaľ ide o právnu alebo faktickú zložitost' veci, ústavný súd z predloženého súdneho spisu zistil, že o takúto vec nejde. Sťažovateľ sa od svojho zamestnávateľa (Správy finančnej kontroly Bratislava, neplatnosť výpovede ktorého bola predmetom ďalšieho osobitného konania pred Okresným súdom Bratislava vedeného pod sp. zn. 10 C 288/96) domáhal uspokojenia finančných nárokov, ktoré mu mali vzniknúť počas a v súvislosti s výkonom jeho pracovnej činnosti u odporcu (náhrada za prácu nadčas, náhrada za nedostatočné odškodnenie pracovného úrazu, náhrady za nevyplatenú riadnu dovolenku, náhrada za zadržané vyúčtovanie cestovných náhrad). Predmet konania spočíval v overení

dôvodnosti týchto nárokov sťažovateľa a na základe vykonaného dokazovania vydania rozhodnutia vo veci.

2. Správanie sťažovateľa po celú dobu konania vo veci sp. zn. 10 C 389/96 možno hodnotiť ako aktívne a súčinnosťné, v dôsledku čoho neprispel k jeho predĺženiu. Zo zápisníc o súdnom konaní obsiahnutých vo vyžiadanom súdnom spise v tejto veci ústavný súd zistil, že sťažovateľ sa pravidelne zúčastňoval nariadených pojednávaní buď sám, alebo prostredníctvom svojho právneho zástupcu, navrhoval dôkazy (vypočutie ďalších svedkov) na preukázanie svojich tvrdení, nahliadal do spisu a sťažnosťou u orgánu štátnej správy súdu sa domáhal urýchlenia konania vo svojej veci.

3. V samotnom postupe Okresného súdu Bratislava II ústavný súd zistil zbytočné prietahy v konaní sp. zn. 10 C 389/96 spočívajúce v jeho nečinnosti, a to bez existencie zákonných prekážok jeho ďalšieho konania. Prvý takýto prietah (v dĺžke 8 mesiacov) ústavný súd zistil od 10. septembra 1997 (keď sa uskutočnilo tretie pojednávanie vo veci) do 20. mája 1998 a hoci zo súdneho spisu je zrejmý jeho dôvod (ukončenie pôsobenia sudcu konajúceho vo veci v justícii a pridelenie veci novej sudkyňi), táto skutočnosť nemôže ísť na ťarchu účastníka súdneho konania.

Ďalší zbytočný prietah podobnej povahy (v dĺžke 10 mesiacov) ústavný súd zistil v období od 4. novembra 1998 (keď sa uskutočnilo šieste pojednávanie vo veci) až do 20. augusta 1999 a hoci aj v tomto prípade je dôvod čiastočne rovnaký ako v predošlom prípade (pretože 5. mája 1999 bola vec prikázaná ďalšej sudkyňi Okresného súdu Bratislava II), dôvody pre hodnotenie tohto obdobia ako zbytočného prietahu sú v zásade rovnaké ako v predošlom prípade zbytočných prietahov.

Ďalším obdobím zbytočných prietahov (7 mesiacov) je obdobie od 31. mája 2000 do 13. decembra 2000, keď súd nekonal vôbec, hoci mu v tom nebránila žiadna zákonná prekážka, ďalej 3 mesiace od 22. mája 2001 (keď bol vo veci opätovne ustanovený súdny znalec) do 14. augusta 2001, keď bol spis skutočne zaslaný znalcovi.

Z uvedeného ústavný súd zistil, že z celkovej dĺžky doterajšieho konania pred Okresným súdom Bratislava II vo veci sp. zn. 10 C 389/96 (zhruba 5,5 roka) tento takmer 2,5 roka (28 mesiacov) buď nekonal vôbec (hoci tomu nebránili žiadne zákonné prekážky), alebo nekonal z dôvodov, ktoré nemôžu ísť na ťarchu účastníka súdneho konania.

Z uvedených dôvodov bolo potrebné rozhodnúť, že postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní sp. zn. 10 C 389/96 došlo k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

1. V súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd Okresnému súdu Bratislava II prikázal, aby v konaniach vedených pod sp. zn. 10 C 288/96 a 10 C 389/96 konal bez zbytočných priet'ahov.

2. V súvislosti s úpravou s'ťažnosti čl. 127 ods. 3 ústavy ustanovuje: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Právny zástupca v mene sťažovateľa požadoval primeranú finančnú náhradu vo výške 60 000 Sk (za obe súdne konania), pričom argumentoval tým, že „ide o spory, ktoré trvajú od roku 1996 a doteraz nie sú skončené, pričom «dlhým konaním pretrvával stav jeho právnej neistoty..., v dôsledku čoho sťažovateľ a aj vzhľadom na svoj vek a osobné pomery pociťoval nečinnosť súdov ako „psychickú ujmu“».

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody.

Hoci ústavný súd prikázal Okresnému súdu Bratislava II, aby v označených súdnych konaniach konal bez zbytočných priet'ahov, porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy však nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto právomoci ústavného súdu. V dôsledku toho (a aj vzhľadom na dobu nečinnosti všeobecných súdov) bolo potrebné rozhodnúť aj o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá sťažovateľovi vznikla, a to priznaním primeraného finančného zadost'učinenia. Vzhľadom na celkovú dobu konania Okresného súdu Bratislava II poznačenú zbytočnými priet'ahmi v konaniach vedených na tomto súde pod sp. zn. 10 C 288/96 a 10 C 389/96, berúc do úvahy skutočnosť, že sťažovateľ sa o predĺženie tejto doby nijako nepričinil, a zohľadňujúc tiež konkrétne okolnosti prípadu vrátane osobného stavu a celkovej situácie sťažovateľa, možno sumu 45 000 Sk považovať za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. júla 2002